

Kadın Koalisyonu Siyasi Partiler Kanunu Değişiklik Önerileri ve Gerekçesi

Kadın Koalisyonu olarak Siyasal Partiler ve Seçim Kanunu'nda yapılacak değişiklik sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin dışarıda bırakılmasının kabul edilemez olduğunu hatırlatırken yasa yapım sürecine katılan tüm partileri, bu süreci kadınlarla, kadın ve LGBTİ+ hakları savunucularıyla yürütmeye çağırıyoruz. Bu çağrı ile, eşit katılımın1 yasa faaliyetinin ötesinde demokratik siyasetin bir gereği olduğunu hatırlatıyoruz.

Kadın Koalisyonu olarak, 20 yıllık tarihimize kadınların siyasete katılımını sağlayacak uygulamalar, politikalar ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılması yönünde çağrılarda bulunduk. Anayasa md.10'da yer alan eşitlik ilkesi gereği eşit temsil ve eşit katılımın2 hayatın her alanında sağlanması ve bir eşit katılım yasası yapılması gerektiğini vurguladık. Bugün bir kez daha hatırlatıyoruz: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bir eşit katılım yasası/parite yasası hazırlanarak hayata geçirilmelidir.

Siyasi Partiler Yasası, seçim kanunları, TBMM İçtüzüğü ve ilgili mevzuatta eşit katılım sağlanabilmesi için yaptığımız detaylı incelemede birçok kanun ve maddede eşitsizlik tespit ettik. Ancak bugün, ivedilikle ve hep birlikte hayata geçirmek üzere yapılabileceklerin, yasa değişiklikleri ile olduğu kadar mevcut yasalar ve politikalar ile de uygulanabileceğine inanıyoruz. Eşit katılımın temelinde yer aldığına inandığımız üç alanda Siyasal Partileri ve TBMM'yi kadın örgütleri ile birlikte çalışmaya ve harekete geçmeye davet ediyoruz. Mevcut yasalar siyasi partilerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikaları hayata geçirmelerine engel oluşturmamaktadır. Talep ettiğimiz yasal düzenlemeler siyasi partilerin toplumsal

¹ Eşit katılım önceden belirlenmiş mekân ve işlevlerden kurtarılarak kadın ve erkeğin eşit değerini kabul etmeyi, kadın ve erkeğin eşit onurunu görünür kılmayı ve kadın ve erkeğin fiilen hak ve sorumluluklarını paylaştığı sosyal organizasyonlar kurmayı amaçlayan bir kavram ve hedef olarak önyargılar ve toplumsal cinsiyet klişeleri ve her düzeyde ve her alanda katılımı eşitlik ve özgürlükten tam olarak yararlanmayı ifade eder. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1310>

² Metinde bundan sonra eşit katılım ifadesi kullanacağız. Müzakere sürecinde herkesin Eşit temsil edilmesi gerekliliğine de işaret eden ancak siyaset yapmayı temsille sınırlı bir siyasal alandan çıkarıp "herkes" için mümkün/hak olarak tarif eden eşit katılımı kullanacağız.

cinsiyet eşitliği gibi hayati bir meselede ayrımcı ve eşitsiz koşullar yaratan keyfi uygulamalarını engellemeyi hedeflemektedir. Başta gündem olan Anayasa değişikliği olmak üzere kadınları, kadın ve LGBTİ+ örgütleri dışarda bırakan hiçbir yasa teklifinin bizim için meşruiyeti yoktur.

Seçim gündemi ile tartışmaların arttığı bugünlerde kadınlar siyasal katılım mekanizmalarında var olma iradesi gösterse de merkezi ve yerel siyasetteki karar alma süreçlerindeki varlığı hala yetersiz ve engellerle doludur. TÜİK 2021 raporunun TBMM'ye ilişkin verilerine göre; 2021 yıl sonu itibarıyla 582 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısı 101 (%17,4)'dir. 2019 yerel seçim sonuçlarına göre yalnızca 41 kadın belediye başkanı (%3) seçilmiştir³. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) ve Parlamentolar Arası Birlik (IPU) tarafından yayınlanan "Siyasette Kadın 2021" haritası verilerine göre ise Türkiye 122. sıradan 130. sıraya gerilemiştir. Bütün bu veriler göstermektedir ki kadınlar, siyasal katılımın dışında bırakılmaktadır. Üstelik bu dışarıda bırakılma hali, sadece kamusal siyasal katılım imkanlarından yoksunluğu değil, aynı zamanda kadınların örgütlenme ve ifade özgürlüğü haklarının da ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Sosyal, demokratik bir hukuk devletinde sadece siyasal hakların tanınması değil, pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak fiili ve mali imkanların da kadınlar için erişilebilir olması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı mevzuat, toplumsal cinsiyete dair hususların hukuk sisteminde ve bu sistemin uygulamasından doğan her türlü eylemde var olmasıdır. Kadın-erkek eşitliğinde 'sonuçlarda eşitlik' hedefine ulaşmak için toplumsal cinsiyet bakış açısının yasama sürecinin tüm bileşenlerinde - tasarım, planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme ile mevzuatın özü ve biçiminde var olmasını ifade ediyoruz. Çizilen eşit katılım odaklı bu çerçeveye, bizlere, önümüzdeki seçimler özelinde öncelikli üç alanda kamuoyunu ve tüm siyasi partileri harekete geçirme sorumluluğunu

³ https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri_2021.pdf

yüklemektedir. Bu alanlar eşit katılım ve eşit katılım demokrasisine⁴ dayalı bir seçim hukuku, kadınların siyasal haklarının sağlanması için mali kaynakların dağılımı ve aktarılması ve son olarak siyasette kadına yönelik şiddetin⁵ tanımlanarak ilgili adımların hayata geçirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede getirilen önerilerin hayata geçirilmesi ile kadınların eşit şartlarda seçim sürecinden geçerek seçilebilir yerlerden aday gösterilmeleri halinde seçim sonuçları eşit katılım açısından daha adil bir zemine taşınacaktır.

GENEL GEREKÇE EK

Kadınların siyasal katılım hakları, seçme ve seçilme hakkı, kamu politikalarının oluşturulmasına katılım hakkı, kamu görevlerinde bulunabilme ve her türlü kamusal sorumluluğu alabilme hakkı ile sivil toplum ve siyaset örgütlerine katılma hakkını içerir. Bu çerçeveden bakıldığında Siyasi Partiler Kanunu siyaset ve siyasal partilere eşit katılımında eksikler barındırmaktadır. Bu eksiklerin giderilmesi, eşit katılım hedefiyle yeni kanuni düzenlemeler yapılması zorunludur. Türkiye'nin de taraf olduğu CEDAW Komitesi'nin 21 No'lu Genel Tavsiyesi'ne göre:

“Kadınların kamusal yaşamdan ve karar alma mekanizmalarından dışlandığı toplumları demokrasi olarak nitelemek mümkün değildir. Demokrasi kavramı, ancak siyasi karar alma süreçlerinin kadınlar ve erkekler arasında ortaklaştırılması ve her iki tarafın çıkarlarına eşit ağırlık verilmesiyle gerçek ve dinamik bir anlama ve kalıcı bir etkiye kavuşacaktır.”
(Parag.14)

⁴ Eşit Katılım Demokrasisi: Kadınların, multidisipliner stratejiler aracılığıyla, demokratik bir toplumun tüm düzeylerinde ve tüm alanlarında eşit koşullarda tam entegrasyonu . <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1311>

⁵ Siyasette kadına yönelik şiddet, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir biçimidir. (<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2021/Guidance-note-Preventing-violence-against-women-in-politics-en.pdf>) Kadınların siyasal haklarını ve çeşitli insan haklarını kullanmalarını ve gerçekleştirmelerini engelleyen her türlü fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet eylemi veya tehdit olarak tanımlanır. Siyasette kadına yönelik şiddet (VAWP), BM Sistemi tarafından büyük ölçüde kullanılan bir terimdir; ancak başka terimler ve kısaltmalar bazen farklı bağlamlarda kullanılır.

Bu bağlamda bu yasa teklifi ile eşit katılım hedefine ulaşabilmek için zorunlu veya gönüllü kotalar, fermuar sistemi gibi özel veya geçici önlemleri de içinde barındıran eşit katılım ilkesi temel alınmış farklı coğrafyalardaki uygulamalar da dikkate alınarak çeşitli öneriler bir araya getirilmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini temel almayan bir demokrasinin, fiili eşitlik ile siyasal ve kamusal katılım mekanizmalarını dikkate alması mümkün değildir. Bu yasa teklifi, tüm vatandaşlara eşitlik güvencesi sağlayan anayasal ilkelere uygun olduğu gibi, kadın adayların istihdamı, maddi olarak desteklenmesi, devlet bütçesinden kendilerine pay ayrılması, seçim usullerindeki antidemokratik hükümlerin değiştirilmesi ve eşit katılımı sağlayacak mekanizmalara yer verilmesi hedefleriyle tam bir siyasal eşitliğin sağlanması için kaçınılmazdır. Teşvik önlemleriyle, kadınların siyasal ve kamusal hayata katılım haklarının önündeki engellerin kaldırılması sağlanabilir.

Çizilen eşit katılım odaklı bu çerçeveye Siyasi Partiler Yasası özelinde öncelikle üç ana başlıkta kamuoyuna ve tüm siyasi partilere yükümlülük getirmektedir:

Anayasa'nın md. 10 gereğince fiili eşitlik hükmü ve **Anayasa md.67 gereğince** de siyasal hayatta temsilde adalet ilkesi eşit katılımın sağlanması için var olan anayasal ilkelerdir. TBMM'nin bütün organları dahil olmak üzere seçim hukuku kapsamındaki tüm kurullarda eşit katılımın esas olması temel hak ve özgürlüklere ilişkin konularda yürütme organının tek başına karar veremeyeceğinin **Anayasa md. 90'**dan doğan yükümlülüklerle de uyumlu olacak şekilde güvence altına alınması şarttır.

SPK özelinde demokratik hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan eşit katılım ilkesinin hayata geçirilmesi ile siyaset yapan tüm kadınların önündeki engellerin kaldırılması için üyeliğe kabul şartlarında eşit katılımın önüne geçen, toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğuran uygulamaların bertaraf edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile yargısal denetimin sağlanması ve görünmez/dolaylı ayrımcılığın önlenmesi gerekmektedir.

Eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesinde Anayasa md. 10/2 de kadına yönelik siyasi haklardaki özel tedbirlerden ayrıca bahsedilmemesine rağmen AYM'nin kararlarında da görüldüğü üzere sadece kanuni değil fiili eşitlik ve eşit katılım kavramına yer verilmesi, eş-başkanlık usulünün uygulanmasının eşit katılım vurgusu ile düzenlenmesi ve propaganda ve iletişimde kadının katılımının eşitlik ilkesi çerçevesinde artırılması gerekmektedir.

Devlet, Anayasa md.10 ve md.67'den doğan yükümlülüklerini, Anayasa'nın, Devlet'in sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarıyla yerine getirmesi gerektiğine yönelik 65. maddesiyle beraber uygulamalıdır. Bu kapsamda kadınların siyasi hakları Anayasa md.10'dan doğan bir öncelik olarak mali kaynakların hem kadın hem de erkek adaylar için eşit olarak ayrılması ve bütçe planlarında bu eşitliğe yer verilmesi şeklinde hem Devlet'in hem siyasi partilerin pozitif yükümlülüğüdür.

Siyasette kadına yönelik şiddetin her alanda kamusal ve siyasi parti içi mekanizmalarla önlenmesi, parti içi çalışmaların demokrasi esasına uygun olması için kadına yönelik şiddete sıfır tolerans ve eşit katılım ilkeleri gözetilerek parti organları içinde yapılacak seçimlerde kadın aday gösterme zorunluluğu gibi özel ve fiili önlemler de alınarak güvence altına alınması zorunludur.

Siyasi partiler yasasında çeşitli maddelerde yapılması gereken birçok değişiklik, aşağıda sıralanan üç maddedeki öneriler ile hayata geçirilebilir. Önümüzdeki seçim döneminde kadınların seçimlere katılımı, eşit şartlarda seçim sürecinden geçerek seçilebilir yerlerden aday gösterilmeleri halinde seçim sonuçları eşit katılım açısından daha adil bir zemine taşınacaktır.

İlgili üç madde:

1. Eşit katılım ve Eşit Katılım Demokrasisi tanımı ve çerçevesinde toplumsal cinsiyete dayalı bir seçim hukuku üzerinde anlaşılmalıdır.
2. Kadınların eşit siyasal haklarının sağlanması için hem hazineden gelecek hem de siyasal partilerin kendi bütçe planlamalarındaki mali kaynakların toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı şekilde dağıtılması gerekmektedir. Bunun için hazine yardımı almak için konulan baraj kaldırılmalı, yapılan hazine yardımının kadın siyasetçileri desteklemek üzere kullanılması yasal güvenceye kavuşturulmalıdır. Ayrıca, siyasal partiler, mevcut mali kapasitelerini kadın siyasetçilerin her düzeyde eşit katılımı ve temsilini desteklemeye yönelik kaynak aktarımı mekanizmalarını hayata geçirmelidir. Siyasi partiler ve adayların seçim harcamalarının düzenlenmesine dair kanunun Anayasa'nın 10. Maddesi dikkate alınarak hazırlanıp yürürlüğe girmesi sağlanmalıdır.
3. **Kadın siyasetçilere yönelik siyasi şiddet tanımlanarak**, siyasi şiddetin izlenmesi ve etkili şiddet şikâyet ve yaptırım mekanizmaları kurulmalı ve kadınlar için seçim güvenliğine özgü ve ayrıca güvenlik hükmü getirilmelidir.

KADIN KOALİSYONU

Ekim 2022

Yasa	Madde	Önerimiz	Gerekçe
	Ek Öneri 1: Eşit katılım demokrasisi ve devletin sorumluluğu	<p>Madde 1: Sosyal Devlet, eşitlik demokrasisi ve eşit katılım ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayata geçirilmesini garanti eder. Tüm alanlarda, özellikle de siyasi, sosyal, ekonomik, yasal ve kültürel alanlarda, bu amaca yönelik tüm önleme, koruma ve geliştirilmesi tedbirlerini almayı taahhüt eder ve bunun için normatif ve kurumsal tüm gerekli mekanizmaları kurar.</p> <p>Eşit Katılım Demokrasisinin etkinliğini sağlamak için gerekli ve yeterli bütçeyi tahsis eder.</p> <p>Bu madde gereğince siyasi partiler aday listelerini oluştururken en az %40 kadın katılım oranını güvence altına almak zorundadırlar.</p>	<p>Anayasa madde 10 ve Eşit Katılım Demokrasisini Birleştirmek İçin Düzenleyici Çerçeve</p> <p>Portekiz Eşit Katılım yasasına atıfta bulunarak söz konusu en az %40 temsilin eşit katılım yolunda güvence oluşturacağı kanaatindeyiz.</p>

	Ek Öneri 2	<p>Siyasi partilerin, tüzel kişi ve kurumların ve bağımsız adayların tüzük ve yönetmelikleri, eşit katılım demokrasisinin kavramsal çerçevesine ve ilkelerine, işleyişinin örgütsel, seçimsel programlarına dair ve finansal yapılanmayı içerecek şekilde oluşturulması gerekmektedir.</p> <p>Devlet siyasal hayatta eşit katılım ilkesi gereğince seçim harcamalarında kullanılmak üzere tüm siyasi partilere ve tüm adaylara toplumsal cinsiyet eşitliğini göz önüne alarak mali yardımda bulunmakla ve mali politikasını ve bütçe tanımını, eşit katılım demokrasisinin amaçlarına uygun hale getirmekle yükümlüdür.</p>	<p>Devlet yardımı/ mali yardımlar, siyasi partilerin bütçesi</p> <ul style="list-style-type: none">- kadın siyasetçilere yönelik kaynak aktarımı getirilmesi,- siyasi partiler ve adayların seçim harcamalarının düzenlenmesine dair kanunun Anayasa'da belirtildiği üzere hazırlanıp yürürlüğe girmesi <p>Anayasa'nın 68. maddesi gereği siyasi partilere Devlet, yeterli düzeyde hakça mali yardım yapmalıdır. Ancak bu anayasa maddesinin uygulama maddesi, SPK ek md. 1'dir. Burada yardım için barajı aşma zorunluluğu olması eleştirilmektedir.</p> <p>Ayrıca Anayasa'nın 69. maddesine 2001 yılında eklenen son fıkra gereğince "siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usullerinin" kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. Ancak bu konuda hala Türkiye'de bir kanun çıkarılmamış olmaması eleştirilmektedir. Siyasal yarışlarda haksız rekabetin önlenmesi için her zaman siyasi partilerin ve adayların seçim harcamalarının sınırlandırılması yoluna birçok ülkede gidilmiştir.</p>
--	------------	---	---

	<p>Ek Öneri 3: Kadınlara yönelik siyasi şiddet ayrıca tanımlanabilir. Cinsiyet eşitliği de uyacakları esaslar arasına alınabilir. Cinsiyetçi toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen tüzükler kaldırılmalı, kadın siyasetçiler kadın “kolları” yapısına terk edilmemeli, kadınlara karar-alım merkezlerinde ve süreçlerinde yer verilmemesi de kadına yönelik siyasi şiddet olarak tanımlanabilmelidir. Ayrıca partiler içinde kadınların şiddet ithamlarını inceleyecek şiddet şikâyet mekanizmaları kurulmalıdır.</p>	<p>Siyasal şiddet; siyasetteki kadınların fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik olarak dezavantajlı konuma itilmesine, zarar görmesine veya acı çekmesine neden olan ve siyasi haklarını kamusal veya özel alanlarda kullanmalarını ve gerçekleştirmelerini engelleyen kamusal ve özel alanda gerçekleşen her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemi veya bunlara ilişkin tehditlerdir.</p> <p>Devlet, siyasi şiddetin kamu kurumları, aile üyeleri ve/veya toplumun fertleri tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakmaksızın kadına yönelik siyasi şiddetle her alanda mücadele etmekle yükümlüdür.</p> <p>Siyasi partiler kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek ve bu amaçla şiddet önleme birimleri, şikâyet ve itiraz mekanizmaları kurmakla yükümlüdür.</p>	<p>Kadınlara yönelik cinsiyetçi saldırılara, kadın politikacılara kadın kimliği üzerinden yapılan müdahalelere yönelik ayrıca koruma getirilmesi önerilmektedir. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin bu konuda 2020 tarihli bir tavsiye yorumu vardır: Yerel Bölgesel Düzeyde, Siyasetçi Kadınlara Yönelik Cinsiyetçi Şiddetle Mücadele (Fighting Sexist Violence Against Women in Politics at Local and Regional Level, https://rm.coe.int/fighting-sexist-violence-against-women-in-politics-at-local-and-region/1680a0c056 Kongre'nin 459(2020) numaralı tavsiye kararında, kadınların siyasi hayatta her geçen gün daha fazla var oldukları vurgulandıktan sonra, siyasetin karar organlarında kadın temsilinin hala az olduğu ifade edilmiştir. 2018'de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (PACE) ve Parlamentolar Arası Birlik (Inter-Parliamentary Union) “Avrupa’da Parlamentodaki Kadınlara Yönelik Cinsiyetçilik, Taciz ve Şiddet” konusunda çalışmalarına işbirliği içinde başlamıştır. Bu açıdan 'kadın politikacıları ayrıca ve özel olarak etkileyen cinsiyetçi eleştirilerle yıpratılmasını' engelleyecek tavsiye madde yazılabilir.</p>
--	---	--	---

SPK	<p>Madde 4 – Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olarak çalışırlar.</p> <p>Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz.</p>	<p>Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olarak çalışırlar.</p> <p>Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi ve eşitlik ilke ve esaslarına aykırı olamaz.</p> <p><u>2.fıkradan sonra gelmek üzere ek:</u></p> <p>Anayasa’da korunan düşünce ve kanaat hürriyetinin kapsamına giren beyanlar ve eleştiri maksadıyla yapılmış düşünce açıklamaları gerekçe gösterilerek siyasi partiler kapatılamaz.</p>	<p>Anayasa Mahkemesi siyasi partileri kapatma içtihadında bu maddeyi dayanak olarak kullanmaktadır. Bu maddeye, siyasi partilerin kapatılmasını zorlaştıran bir unsur konulması önerilmektedir. Kapatılması öngörülen siyasi partilerdeki kadın siyasetçilerin, siyasi katılım haklarının güvence altına alınması gerekmektedir.</p>
------------	---	---	--

	<p>Madde 12 – Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilir. Tüzükte üyelik için başvurular arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözetilen hükümler bulunamaz.</p> <p>Siyasi partiler üye olma istemlerini sebep göstermeksizin de reddedebilirler. Ancak, üyeliğe kaydını isteyen, istemini reddeden teşkilatın bir üst kademesine, parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.</p>	<p>Madde 12 – Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilir. Tüzükte üyelik için başvurular arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözetilen hükümler bulunamaz. Eşit katılımın sağlanması amacıyla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.</p> <p>Siyasi partiler üye olma istemlerini sebep göstermeksizin de reddedebilirler. Ancak, üyeliğe kaydını isteyen, istemini reddeden teşkilatın bir üst kademesine, parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır. İtiraza bakan organ, ret sebebinin ayrımcılık temellerine dayanmadığını göstermekle yükümlüdür. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.</p>	<p>Md. 12 üyeliğe kabul şartlarında eşit katılım önüne geçen toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğuran uygulamaların bertaraf edilmesi adına parite/eşit katılım getirilerek yargısal denetime açılma ve görünmez ayrımcılığın önlenmesi yönünde öneriler getirilmektedir.</p> <p>Ayrıca bu maddeye üyeliğin reddi kararına karşı ihraç kararına benzer bir yargısal denetim kurulmalıdır. Zira kadın siyasetçiler ya da toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında LGBTİ+'lar ayrımcılığa bağlı olarak üyelikten yoksun bırakılabilirler. Bu madde, siyasi partilerin üye olma istemlerini reddederken sebep göstermesi gerektiği şeklinde düzeltilmelidir. Aksi durum Anayasa'da güvence altına alınmış siyasi katılım haklarının, keyfi bir şekilde reddidir. Kadınların üyeliği konusunda tam eşitliği sağlamaya yönelik somut adımlar atılmalıdır. Siyasi partilere üye olmak için ödenmesi gereken meblağ söz konusu ise, kadın üye adaylarının bundan muaf olmasını sağlayacak düzenlemeler, kadınların karşı karşıya olduğu ekonomik eşitsizliğin giderilmesi bakımından ayrıca önemlidir.</p>
--	---	--	---

	<p>Partilerin genel merkez teşkilatı: Madde 13 – (Değişik: 21/5/1987 - 3370/3 md.) Siyasi partilerin merkez organları büyük kongre, genel başkan ile diğer karar, yönetim, icra ve disiplin organlarından ibarettir. Bu organların isimleri ve üye sayıları tüzüklerinde gösterilir. Parti tüzüğünde, partinin gayesine uygun olarak, danışma ve araştırma amaçlı ihtiyari kurullar da teşkil olunabilir. İhtiyari kurulların görev ve yetkileri ile üyelerinin sayısı ve seçilme usulleri tüzüklerinde gösterilir.</p>	<p>Partilerin genel merkez teşkilatı: Madde 13 – (Değişik: 21/5/1987 - 3370/3 md.) Siyasi partilerin merkez organları büyük kongre, genel başkan ile diğer karar, yönetim, icra ve disiplin organlarından ibarettir. Bu organların isimleri ve üye sayıları tüzüklerinde gösterilir. Üye sayılarının belirlenmesinde eşit katılım ilkesi gözetilir. Parti tüzüğünde, partinin gayesine uygun olarak, danışma ve araştırma amaçlı ihtiyari kurullar da teşkil olunabilir. Kurulların teşekkülünde eşit katılım ilkesi esas alınır. İhtiyari kurulların görev ve yetkileri ile üyelerinin sayısı ve seçilme usulleri tüzüklerinde gösterilir.</p>	<p>Bu maddede, gerek merkez teşkilatı organlarının gerekse ihtiyari kurulların teşkilinde kadın temsili ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple bu teşkilatın teşekkülünde kadın üyelerin olması gerektiğine ilişkin eşit katılım düzenlemeleri eklenmelidir. Kadının siyasi temsili sorunu bu maddede açıktır. Bu açıdan sadece %50 kota ve fermuar sisteminin getirilmesinin de yeterli olmayacağını söylemek gerekir. Çünkü sadece %50 - %50 kota getirmek, kadınların siyasete eşit katılımı için yeterli değildir. Eşit katılım desteklenmeli, siyasi partilerin merkez teşkilatında kadın partililerin eşit katılımını arttıracak düzenlemeler getirilmelidir.</p>
--	---	--	---

	<p>Md. 15 (Ek fıkra: 2/3/2014 – 6529/2 md.) Siyasi partiler, tüzüklerinde yer almak ve iki kişiden fazla olmamak kaydıyla eş genel başkanlık sistemini uygulayabilirler. Eş genel başkanlar, bu Kanunda genel başkan için öngörülen hükümlere tabidir.</p>	<p>Siyasi partiler, tüzüklerinde yer almak ve iki kişiden fazla olmamak kaydıyla eş genel başkanlık sistemini uygulayabilirler. Eş genel başkanlar, bu Kanunda genel başkan için öngörülen hükümlere tabidir.</p>	<p>Md. 15 özelinde eş başkanlık usulünün uygulanmasının eşit katılım vurgusu ile düzenlenmesi ve Propaganda ve iletişimde kadın temsil ve katılımının eşitlik ilkesi çerçevesinde artırılması teşvik edilmelidir. Tüm partilerin genel başkanlık düzeyinde eş başkanlık sistemiyle yürütülmesi önerilmektedir. Bu eş başkanlardan en az 1'inin kadın olması gerektiği hükme bağlanarak iki erkek eş başkan ihtimalinin teorik de olsa önü kapatılmalıdır.</p>
	<p>Madde 37 – (Değişik: 28/3/1986 – 3270/9 md.) Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.</p>	<p>Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif ve eşit katılım esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.</p>	<p>37. maddede değişiklik yapılarak önseçim usulünün ilke olarak benimsenmesi gerektiği söylenmelidir. Seçim çevreleri ile ilgili parti adaylarının tüm üyelerin katılacağı bir ön seçimle belirlenmesi ilke olarak benimsenmeli, istisnası olarak yüzde onu geçmeyecek oranda milletvekili adayının merkez yoklamasıyla saptanması imkânı öngörülmelidir. Ön Seçimden 10 gün önce hangi adayların hangi çevreden aday gösterileceği belirlenmelidir. Seçim Kanununda yapılacak değişikliklerle seçim çevreleri küçültülebilir. Bu da aşkın temsil ihtimalini kaldırır.</p>
	<p>Madde 53/A Siyasette Kadına yönelik şiddet</p>		

	<p>Disiplin işleri Disiplin suçları ve cezaları: Madde 53 – Siyasi partilerin disiplin kurullarınca verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, partiden veya gruptan geçici veya kesin olarak çıkarma cezalarıdır. Disiplin kurullarının vermeye yetkili oldukları disiplin cezaları ile hangi halde ne tür disiplin cezası verileceğinin parti tüzüğünde belli edilmesi zorunludur. Partinin hangi organ ve mercilerinin kimler hakkında ve hangi disiplin kurulunda disiplin cezası isteminde bulunabileceği ve disiplin cezalarına karşı yapılan itirazları incelemeye yetkili üst disiplin kurulları ve itirazın usul ve şartları, kanunda belirtilmeyen hallerde, parti tüzüğü ile düzenlenir. Disiplin kurullarınca parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur. Bir partiye mensup milletvekilinin; o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden kesin olarak çıkarılması, partiden çıkarılmayı ve partiden kesin olarak çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir. Bir üyenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubundan geçici olarak çıkarılması hakkında verilen ceza, bu üyenin ceza süresince gruptaki çalışmalara katılmamasını gerektirir. Hakkında geçici çıkarma cezası verilen parti üyesi, faaliyetine katılamayacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hüküm o üyenin parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezası verilen parti üyelerine, parti içinde hiçbir görev verilemez.</p>	<p>Madde 53 – Siyasi partilerin disiplin kurullarınca verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, partiden veya gruptan geçici veya kesin olarak çıkarma cezalarıdır. Disiplin kurullarının vermeye yetkili oldukları disiplin cezaları ile hangi halde ne tür disiplin cezası verileceğinin parti tüzüğünde belli edilmesi zorunludur. Partinin hangi organ ve mercilerinin kimler hakkında ve hangi disiplin kurulunda disiplin cezası isteminde bulunabileceği ve disiplin cezalarına karşı yapılan itirazları incelemeye yetkili üst disiplin kurulları ve itirazın usul ve şartları, kanunda belirtilmeyen hallerde, parti tüzüğü ile düzenlenir. Disiplin kurullarınca parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur. Bir partiye mensup milletvekilinin; o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden kesin olarak çıkarılması, partiden çıkarılmayı ve partiden kesin olarak çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir. Bir üyenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubundan geçici olarak çıkarılması hakkında verilen ceza, bu üyenin ceza süresince gruptaki çalışmalara katılmamasını gerektirir. Hakkında geçici çıkarma cezası verilen parti üyesi, faaliyetine katılamayacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hüküm o üyenin parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezası verilen parti üyelerine, parti içinde hiçbir görev verilemez.</p> <p>Disiplin işlemlerinin yürütülmesinde ve disiplin suçları ve cezalarının tespitinde eşit katılım sağlanır ve kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık disiplin suçları arasında sayılır.</p>	<p>Md. 53 siyasette ve yine bu bölümde siyasette kadına yönelik şiddetin parti içi mekanizmalarla önlenmesi ile mücadele özelinde öneriler getirilmiştir.</p>
--	--	--	---

	<p>Madde 78 – Siyasi partiler:</p> <p>a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabilmesi esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;</p> <p>Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak; Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler. b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar. c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar. d) Askerlik, güvenlik veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunamazlar. e) Genel ahlak ve adaba aykırı, amaçlar güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar. f) Anayasanın hiçbir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.</p>	<p>Madde 78 – Siyasi Partiler:</p> <p>a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabilmesi esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;</p> <p>Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak; Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler. b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar. c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar. d) Askerlik, güvenlik veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunamazlar. e) Mulga f) Anayasa'nın hiçbir hükmünü, Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.</p>	<p>Md. 78 siyasi parti yasakları olarak ifade edilen düzenlemelerin Anayasa'da çerçevesi çizilenden ileri gitmesinin önüne geçilmesi ve genel ahlak gibi muğlak tanımlamalar getirilmesinin önüne geçilerek Anayasa'ya uygun hale getirilmesi.</p> <p>Bu hüküm, Anayasa md. 68/4'ü genişletici niteliktedir. Anayasa'da olmayan yasaklar, kanun ile getirilmektedir ki Anayasa'da olmayan sınırlama ve yasaklar, kanun yoluyla getirilemez. Ayrıca bazıları da Anayasa maddesinin tekrarı niteliğindedir ve doktrine göre gereksizdir. Bu sebeple bu maddenin Anayasa'ya uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Maddenin e bendinde geçen genel ahlak ve adaba aykırı amaç ifadesi hukuken belirlilik, öngörülebilirlik ve kesinlik ilkelerinden yoksundur. Kadın siyasetçilerin, genel ahlak ve adap şeklindeki toplumsal normlardan eşitsiz düzeyde etkilendiği açıktır. Bu sebeple bu belirsiz yasaklayıcı ifadenin kaldırılması gerekir.</p>
--	---	---	---

	<p>Eşitlik ilkesinin korunması:</p> <p>Madde 83 – Siyasi partiler, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar.</p>	<p>Madde 83 – Siyasi partiler, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar.</p> <p>Eşit katılım sağlanmasına dair alınacak geçici özel önlemler eşitlik ilkesine aykırılık olarak görülemez. Siyasi partilerin bütün karar ve yönetim organlarının ve kurullarının oluşturulmasında eşit katılım ilkesi uygulanır.</p>	<p>Madde gerekçesine göre, “Bu sayede Devletin, tüm toplum kesimleri arasında bir yandan eşitliği sağlamaya, diğer yandan da korunması gerekenleri korumaya yönelik özel tedbirler alabilmesinin önü açılmakta ve bu amaçla yapılan düzenlemelerin eşitlik ilkesine aykırı kabul edilemeyeceği anayasal güvenceye kavuşturulmaktadır.” Ancak kanun önünde eşitlik, salt hukuki değil, fiili bir eşitliği de dikkate alır. Anayasa Mahkemesi kararlarıyla da sabit olan bu durum, aynı durum ve koşullarda olmayan bireylere, aynı kuralın uygulanmasını eşitlik ilkesiyle bağdaştırmamaktadır.</p> <p>Fiili eşitsizlikler ortadan kaldırılmadan, hukuki anlamda eşitliğe uygunluk mümkün olmayacaktır. Bu anlamda SPK md. 83, fiili eşitliğin sağlanabilmesine yönelik olarak, farklı ve eşitsiz durumda olan kadın siyasetçilere yönelik koruma güvencesi öngörmemiş ve genel bir dille yazılmıştır. Bu sebeple madde 83’ün, AYM kararlarına göre güvenceli ve korumalı bir eşitlik ilkesi olarak kurgulanması önerilmektedir.</p>
--	---	--	---

<p>Devletçe yardım: Ek Madde 1 – (27/6/1984 – 3032/2 md. ile gelen Ek Madde hükmü olup teselsül için numaralandırılmıştır.) Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur. (Ek fıkra: 7/8/1988 – 3470/1 md.; Değişik beşinci fıkra: 2/3/2014 – 6529/4 md.) Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %3'ünden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Bu fıkra uyarınca yapılacak yardım bir milyon Türk Lirasından az olamaz. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.</p>	<p>Devletçe yardım: Ek Madde 1 – (27/6/1984 – 3032/2 md. ile gelen Ek Madde hükmü olup teselsül için numaralandırılmıştır.) Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur. (Ek fıkra: 7/8/1988 – 3470/1 md.; Değişik beşinci fıkra: 2/3/2014 – 6529/4 md.) Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %3'ünden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Bu fıkra uyarınca yapılacak yardım bir milyon Türk Lirasından az olamaz. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.</p>	<p>2014 yılında eklenen fıkra ile hazine yardımı için olan baraj %3'e düşürülmüş olsa da halen hazine yardımından faydalanmak konusunda eşitsizlik mevcuttur. Ayrıca hazine yardımının kesilmesi bahsi, Siyasal Partilerin Kapatılması konusu için de önemlidir çünkü hakkında kapatılma kararı verilmediği halde partileri disiplin altına almak için hazine yardımının kesilmesi yaptırımını uygulanmaktadır. Bu da demokratik yaşamın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilere, ekonomik eşitsizlik sebebiyle ayrımcılık yapılması anlamına geleceği için demokratik geleneklere aykırıdır.</p> <p>Ayrıca Anayasa'nın 69. maddesine 2001 yılında eklenen son fıkra gereğince "siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usullerinin" kanunla düzenlenmesini öngörmektedir. Ancak bu konuda hala Türkiye'de bir kanun çıkarılmamış olmaması eleştirilmektedir. Siyasal yarışlarda haksız rekabetin önlenmesi için her zaman siyasi partilerin ve adayların seçim harcamalarının sınırlandırılması yoluna birçok ülkede gidilmiştir.</p>
---	--	---